

МАНДАЛІНЫ ЦУДОЎНЫЯ ГУКІ

Ларыса Таірава

54

МІЖНАРОДНЫ фестываль музыкі «Мінская вясна-96» увабраў у сябе шэраг разнастайных канцэртаў з удзелам як нашых, так і замежных артыстаў. У межах гэтай асноўнай падзеі адбыліся «Міжнародныя дні мандалінавай музыкі», якія праходзілі ў Камернай зале Белдзяржфілармоніі з 10 па 13 красавіка гэтага года і ў якіх прымалі ўдзел прадстаўнікі Беларусі, Расіі, Германіі.

Трэба адзначыць, што развіццё мандаліны ў Беларусі мае сваю складаную гісторыю. На мяжы XIX—XX стагоддзяў мандаліна была адным з найбольш папулярных і любімых інструментаў на тэрыторыі Беларусі. Музыканты старэйшага пакалення памятаюць існаванне тагачасных неапалітанскіх аркестраў, аснову якіх складалі мандаліны і гітары. У сярэдзіне нашага стагоддзя ў выніку непрадуманай культурнай палітыкі афіцыйных улад у адносінах да народных інструментаў было спынена навучанне ў музычных школах на такіх «іншаземных» інструментах, як акардэон, мандаліна, саксафон. З таго часу мандаліна аказалася ў заняпадзе. Але, нягледзячы на ўсялякія забароны, многія аматары захавалі любоў да мандаліны, што зрабілася падставай адраджэння гэтага інструмента на пачатку 90-ых гадоў, калі была створана Асацыяцыя беларускіх дамрыстаў і мандаліністаў (АБДМ).

І вось ізноў мандаліне пашчасціла заявіць пра сябе на поўны голас. «Міжнародныя дні мандалінавай музыкі» перш за ўсё вызначылі месца айчынай мандалінавай школы ў міжнародным культурным асяроддзі, дазволілі пераканацца ў папулярнасці і распаўсюджанасці гэтага інструмента ў іншых краінах свету. Акрамя таго, мы мелі рэдкую магчымасць пазнаёміцца з невядомым дагэтуль мандалінным рэпертуарам, які прывезлі і паказалі нямецкія музыканты. Але ж — пра ўсё па парадку.

Ініцыятарам, арганізатарам і ідэйным натхніцелем дзён з'явіўся наш вядомы музыкант, бліскучы выканаўца на домры і мандаліне, лаўрэат міжнароднага конкурсу Мікалай Марэцкі. Фінансаванне гэтага мерапрыемства ажыццяўлялі Белдзяржфілармонія і Фонд Сораса. Аснову дзён склалі тры канцэрты ў Камернай зале, а таксама творчая сустрэча і канцэрт усіх удзельнікаў у Беларускай акадэміі музыкі.

«Мандалінавая камерата» — так быў названы вечар, цалкам аддадзены гасцям з Германіі, прадстаўнікам аматарскага таварыства «Вэтэрген» (Гановэр), у складзе Марыяны Гас (мандаліна), Бруна Гас (мандаліна), Магдалены Шаш (сапрана і фартэпіяна), Марка Вайузы (гітара).

Адметнай рысай гэтага квартэта з'яўляецца мабільнасць, ансамблевая варыянтнасць. Невялічкі калектыв паказаў

У час канцэрта «Садружнасць мандалінавых школ». В. Круглоў (Расія), М. Гас (Германія), М. Марэцкі (Беларусь) і ансамбль салістаў Дзяржаўнага акадэмічнага сімфанічнага аркестра Беларусі.

разнастайнасць гучання мандаліны ў самых розных ансамблевых спалучэннях — з гітарай, з фартэпіяна, з голасам, а таксама з камерным аркестрам (у заключным канцэрце).

Найбольшую цікавасць выклікала новая, зусім невядомая нашаму слухачу праграма, аснову якой склалі творы, напісаныя для струнных шчыпковых інструментаў, кампазітараў барока, такіх, напрыклад, як Д. Дэрэазіо, Д. Хофман, К. Чэчэрэ. У гэтай музыцы асобнае месца належыць Д. Самарціні.

Чароўная салістка квартэта Магдалена Шаш, якая валодае прыемным, сакавітым сапрана, пазнаёміла нас з вакальнымі творамі сучаснага кампазітара К. Велькі і выклікала сваім артыстызмам узвышаны настрой слухачкай аўдыторыі.

Сярод удзельнікаў квартэта вызначыўся яшчэ адзін саліст — гітарыст Марк Вайуза, які скарэй слухачоў сваім прафесіянальным майстэрствам, мяккім, цёплым гучаннем, багатым рэпертуарам.

Выступленне нямецкіх музыкантаў не абмяжоўвалася толькі старадаўняй музыкай стылю барока. Яны пазнаёмілі нас таксама з творами кампазітараў XX стагоддзя, напісанымі для струнных шчыпковых інструментаў.

«Мандалінавая мініяцюра» — такую назву далі свайму выдатнаму канцэрту беларускія музыканты на чале з Мікалаем Марэцкім. Гэта было непаўторнае, незабыўнае

Лаўрэат міжнародных конкурсаў Мікалай Камалятаў (Расія).

дзеяства! На нашых вачах адбываўся сапраўдны цуд! У першым аддзяленні сцэнічным сатворцам М. Марэцкага быў вядомы беларускі гітарыст, лаўрэат рэспубліканскага конкурсу Яўген Грыдзюшка. Яго сольныя нумары вызначаліся непераўздыдзеным, рафініраваным майстэрствам. Колькі ўнутранай стрыманасці, засяроджанасці, глыбіні, колькі прывабнасці ў ягоным выкананні Раманса Н. Паганіні!

Канчаткова «перамаглі» ўзрушаную публіку «Венецыянскі карнавал» Н. Паганіні і фінал фартэп'янага канцэрта К. Сен-Санса (М. Марэцкі і лаўрэат міжнародных конкурсаў І. Атраднаў). Гэта было штосьці неверагоднае! Другое аддзяленне ішло пад фартэп'яны акампанемент Таццяны Вішняковай — тонкай, чулай партнёркі М. Марэцкага.

Паколькі канцэрт прысвячаўся памяці Эмануіла Шэйкмана, шэраг твораў быў узяты з рэпертуару вядомага мандалініста. Рэпертуар гэты перш за ўсё вызначаецца сваёй салоннай скіраванасцю, прыўзнятым, святочным настроем і тэхнічнай складанасцю, што патрабуе высокага прафесійнага майстэрства. Але ж гэтага М. Марэцкаму не пазычаць! Аксамітнай чысцінёй, бісернай тэхнікай, яскравымі бліскучымі пасажамі было адзначана Капрычыёза Ф. Рыса. З непаўторным характам прагучалі «Канцэртная

Дырыжор П. Вандзілоўскі.

полька» Э. Мецакапа і чароўная «Перуанская мелодыя» Ж. Фіесты. Няма слоў, каб выказаць незабыўнае ўражанне ад дзівоснай музыкі і цудоўнага выканання!

У трэцім канцэрце, названым «Садружнасць мандалінных школ», да нашых і нямецкіх артыстаў далучыліся знакамітыя госці з Расіі: мандалініст — народны артыст Расіі прафесар Вячаслаў Круглоў і гітарыст — лаўрэат міжнародных конкурсаў Мікалай Камалятаў. Першае аддзяленне канцэрта было аддадзена расіянам, яны прадставілі надзвычай цікавую праграму.

Годна адкрываў праграму Канцэрт до-мажор для мандаліны і гітары А. Вівальдзі. З першых гукі адчуваўся высокі прафесіяналізм, бездакорны густ, артыстызм музыкантаў.

Сольнае выступленне Мікалая Камалятава з'явілася сапраўдным адкрыццём. Уразлі і неверагодна свабода валодання інструментам, стыпявая разнастайнасць, умёны спасцігаць сэнс самых складаных навацый сучаснай музыкі («Два ўражанні ад карцін Сальвадора Далі» П. Паніна). Выкананне «Астурый» І. Альбеніса скарыла арганічнай трактоўкай і надзвычайным пачуццём формы. А шыкоўны, бліскучы «Усходні танец» сучаснага кампазітара Казлова проста ашаламіў публіку. Гітара ў руках М. Камалятава ператварылася ў сапраўдны аркестр.

У другім, заключным аддзяленні канцэрта панавалі высокае мастацтва і сапраўдная садружнасць мандалінных школ. Маленькая сцэна ледзьве ўмяшчала ўсіх удзельнікаў фестывалю, да якіх далучыўся ансамбль салістаў Дзяржаўнага акадэмічнага сімфанічнага аркестра пад кіраўніцтвам Пятра Вандзілоўскага. Тут гучалі вялікія сольныя канцэрты А. Вівальдзі, напісаныя для струнных шчыпковых інструментаў. Прыгожая, аптымістычная музыка свабодна лілася пад скляпеннямі храма, кранаючы нашы сэрцы. Цудоўнае па меладызму Андантэ А. Вівальдзі аб'яднала ўсіх удзельнікаў «Мандалінных дзён» і завяршыла гэта незабыўнае свята.

Правядзенню свята ў немалой ступені спрыяла музыказнаўца і вядучая ўсіх трох вечараў Іна Зубрыч. Яе інтэлігентнасць, тактоўнасць, тонкая манера падачы матэрыялаў надалі фестывалю высокі, паэтычны сэнс.

Слухаючы канцэрты дзён, я міжволі думала, што яны сталі магчымыя дзякуючы такой унікальнай зале, як касцёл святога Роха, з яе вельмі гнуткай і чулай акустыкай. Струнныя шчыпковыя інструменты гучаць у ім ідэальна. Пэўна, таму «Авэ Марыя» Канцэлі, твор, які В. Круглоў выконваў на

БЫЦЦАМ ААЗІС ДАСКАНАЛАСЦІ...

Наталля Кажэўнікава

мандаліне ў суправаджэнні арганіста К. Шарава, нёс у сабе аднаку рэлігійнай узнёсласці.

Наогул, адметнай рысай В. Круглова, прадстаўніка расійскай мандалінай школы, з'яўляецца багацце гукавых і тэмбравых фарбаў. Ён па-майстарску валодае гукам, асабліва серабрыстым трэмала, мае неабмежаваныя тэхнічныя магчымасці. Акрамя таго, ён уладальнік моцнага, выключна рэдкага інструмента.

Наша айчынная мандалінная школа ў асобе М. Марэцкага істотна не адрозніваецца ад расійскай, калі не лічыць больш вострага стаўлення да гукаў у В. Круглова. Для М. Марэцкага характэрны тэхнічныя дасканаласць, амаль спартыўны азарт, буйны тэмперамент і бясспрэчнае ансамблевае лідэрства.

Што да нямецкіх мандаліністаў, то яны крыху саступаюць нашым і расійскім музыкантам у тэхнічных магчымасцях, а таксама ў гуказдабыванні. Яны іграюць свой, падуладны ім рэпертуар. У якой ступені ён цікавы для нас — гэта іншае пытанне. Выступаць на адной сцэне з нашымі мандаліністамі — для іх неверагодная ўдача і велізарная карысць у сэнсе пераймання вопыту.

«Дні мандалінай музыкі» атрымаліся на славу. Я бачыла ўсхваляваных, стомленых артыстаў з кропелькамі поту на тварах, артыстаў, якімі мы можам ганарыцца сёння. Я бачыла тое ўражанне, тое здзіўленне, якое яны выклікалі ў сваіх калег з Германіі, і міжволі думала, што гэта адна з нямногіх катэгорый нашага грамадства, якая сёння працуе, нягледзячы на жабрацкія зарплаты, цяжкае эканамічнае становішча. Таму, пэўна, нездарма менавіта іх інтэлектуальная прадукцыя, адзначаная найвышэйшай якасцю, сёння карыстаецца вялікім попытам на міжнародным рынку.

Некаторыя палітыкі лічаць сваёй заслугай тое, што ў нашай краіне не ваююць, але ж цяжка з гэтым пагадзіцца. Тое, што ў нас сёння пэўная стабільнасць, — заслуга не толькі палітыкаў, але і нашай творчай інтэлігенцыі, тых дзеячаў культуры, якія выкарыстоўваюць свой талент, сваё жыццё дзеля таго, каб наша грамадства не ператварылася ў бездухоўнае асяроддзе. І фестываль, які прайшоў, — гэта яшчэ адна прыступка на шляху да цывілізацыі.

Фота В. Майсяёнка.

Народны артыст Расіі прафесар Вячаслаў Круглоў (Расія).

ТАЛЕНАВІТЫ музыкант, які нямапа напісаў і заўсёды знаходзіцца ў пошуках новага, незвычайнага, захапляючы субяседнік... Гэта — Алег Залётнеў, адзін з найбольш вядомых беларускіх кампазітараў.

Каб зразумець творчую асобу ва ўсёй яе шматграннасці, важна атрымаць уяўленне не толькі аб канкрэтных творах, але і аб вытоках, якія натхняюць і фарміруюць іх творцу.

Першыя кампазітарскія вопыты А. Залётнева пачынаюцца яшчэ ў школьныя гады, калі ён сачыніў свой першы твор — Прэлюдыю для фартэпіяна, у якім аддаецца перавага традыцыям майстроў фартэпіянага жанру — Р. Шуману, С. Рахманінаву, але, тым не менш, праступае ўласная індывідуальнасць юнага аўтара. Прыкладна да гэтага часу адносіцца вакальны цыкл «Руская песня» (на тэксты М. Кальцова), фартэпіянная мініяцюра.

Арыентацыя на стылявыя прынцыпы прадстаўнікоў класіка-рамантычнай эпохі захоўваецца ў А. Залётнева і ў далейшым. Назавём у сувязі з гэтым «Тэатральны дывертысмент», «Камерную сімфонію», у якіх чуюцца водгукі неакласіцызму, ці «Літургію св. Іаана Златавуста» — твор з відавочным уплывам харавога пісьма Чайкоўскага, Рахманінава, Грачанинава. Аднак кола кампазітараў, у якіх А. Залётнеў, вобразна кажучы, вучыўся, значна шырэйшае. Гэта В. А. Моцарт, С. Пракоф'еў, Д. Шостакавіч, А. Шнітке. У немалой ступені яго «класічную» арыентацыю вызначыў і Г. Падкавыраў, у класе якога Алег Барысавіч засвойваў кампазіцыю.

Блізкасць А. Залётнева да класічнай музыкі знаходзіць адлюстраванне і ў вобразным падзе яго твораў. Кампазітара прыцягваюць «вечныя» тэмы, у шматлікіх яго сачыненнях мы знаходзім роздум аб хвалюючых пытаннях чалавечага быцця — лёсе, душы, жыцці і смерці. Цікавая ў гэтым сэнсе вобразна-сюжэтная канва яго апошняга канцэрта «Credo» (1991 г.), відавочна арыентаваная на філасофскія вобразы бахаўскай эпохі. Як сама назва («Верую»), так і праграмныя тлумачэнні да кожнай з трох частак («Et incarnatus», «Crucifixus», «Et rezurexit») сведчаць пра сувязь з вобразным светам мастацтва эпохі Рэнэсансу. Але гэта не